

MARIK SÁNDOR

A hangzássá vált költészet varázslata Beszélgetés Hauser Adrienne zongoraművésszel

Hauser Adrienne már öt éves kora előtt kezdett ismerkedni a zongorával, amely későbbi életének meghatározója lett: szívesen látott művész mindenütt a világ hangversenypódiumain. Szülei lakhelye révén mi mátészalkaiként ismertük meg, bár Debrecenben született. Hétévesen felvették a Zeneakadémia kivételes tehetségek tagozatára, azóta Budapesten és Szentendrén él. Szülővárosától és a megyétől sem szakadt el: alapítványt hozott létre tehetséges mátészalkai gyerekek támogatására, valamint a Tiszadobi Zongorafesztivál megalapítója és művészeti vezetője. A fesztivál tizenöt év alatt a közönségen kívül kivívta a nemzetközi komolyzenei élet elismerését is. A megyében többek között koncertezett Mátészalkán, Nyíregyházán, Kisvárdán, Vásárosnaményban, Tuzséron, Mándokon. Mátészalka és Tiszadob díszpolgára, megyei Prima-díjas. Életéről, művészi munkásságáról Budapesten beszélgettünk.

FOTÓ: FELVÉGI ANDREA

– *Interjúnk július közepén készül, eredetileg már csomagolnia kellene, vagy már meg kellett volna érkeznie Torontóba, kanadai koncertkörútjának első állomására. Mi történt?*

– Nemrégiben változás volt az engem most másodszor meghívó fesztivál vezetőségében, ami együtt járt a különböző programok módosulásával. Abban egyeztünk meg a meghívóimmal, későbbre halasztjuk az utazásomat.

– *Miként került kapcsolatba a kanadai fesztivál szervezőivel?*

– Előző kanadai programjaimra a kint élő nagyszerű hegedűművész, Terebesi György hívott meg egy nyíregyházi koncert alkalmával. Így neki és feleségének köszönhetem, hogy két éve olyan szép és élménydús időt töltöttem Québecben. Szólóestem és kamarazenei fellépéseim voltak, mesterkurzust adtam, és sok különleges emberrel ismerkedtem meg. Az idei meghívás az akkori koncertekre alapozódott.

– *A változással most lett két „ajándék” hete. Hogyan hasznosítja?*

– Főleg ősre tervezett hazai hangversenyeim előkészítésével foglalkozom, többek között új műveket tanulok. Az őszi programomban szerepel egy nyíregyházi koncert is: édesanyám egykori iskolája felkérésének teszek eleget. Egyébként nem adok sok koncertet, és csak a megfelelő felkéréseket vállalom el.

– *Friss kanadai útiélmények helyett akkor beszéljünk először személyes pályájának indulásáról! Mít jelentett a hetvenes években a „kivételes tehetség”, mert ilyen minősítéssel kezdte zongoratanulmányait...*

– Akkor teljesen más világban éltünk és nem csupán politikai szempontból. A különleges tehetségnek is más jelentése volt, mint most. Nagyobb szerepet kapott a valódi érték. Nem árasztottak el mindent a kereskedelmi televíziók, rádiók, a bulvárlapok, a hordozható telefonról nem beszélve. Ezek ma igen nagy hatással vannak a zeneművészetre, és a tömegesítés révén nagy kárt okoznak. A mi mindennapjaink nem pörögtek ennyire, valóban gyerekek voltunk, nem érintett meg minket a celeblehetőség, egyszerűen nem is tudtuk, mi az.

– *Mátészalkán milyen zeneoktatás volt akkoriban?*

– Amikor első osztályos lettem, már jól működő zenei oktatás volt vidéken is. Ez főleg Kodály Zoltánnak köszönhető, aki nagyon sokat tett a fiatalok zenei képzéséért. Ekkoriban az ének-zenei és a zeneiskolai hálózat virágzott, például Mátészalkára – ami egy kis helynek számított – két ilyen iskola is jutott. Az osztálytársaim még tudtak kottát olvasni az általánosban. Mindenki. Azok is, akik nem zenésznek készültek, ez evidencia volt akkoriban. Szóval, nagyon jól megalapozott zenei oktatás volt, ezt sok év után változatlanul így gondolom. Velem már ötévesen két zongoratanár foglalkozott. Margit néni – Szántó Bertalanné – Debrecenből jött minden héten tanítani Mátészalkára, a többi napokon Babi nénivel – Szörényi Gyulánéval – gyakoroltam. Ugyanis a vezetett gyakorlás különösen fontos. Mert egy négy-öt-hatéves gyereket még nem lehet magára hagyni a zongorával egy órára sem, mondván: ezt vagy azt gyakoroljad. Kell az állandó figyelem, kontroll, segítség, meg kell tanítani tanulni. Ez sem könnyű, hiszen a zenetanulás komoly munka. Egy ötéves gyermek talán még szívesebben játszana. Egyébként most olvastam François Couperin francia barokk zeneszerző *A csembalójáték művészete* című írását, melyben éppen erről van szó. Már az 1700-as években... A két tanár és a napi egy óra gyakorlás talán a mai világban már megvalósíthatatlan... Mielőtt lezárnánk a korai mátészalkai időket, meg kell említenem, hatéves koromban meghallgatott Sztankay Lajos tanár úr, aki Bartók-növendék volt, és a későbbiekben sokat foglalkozott velem. Ezután kerültem „megmérettetésre”, és nyertem felvételt a Zeneakadémia kivételes tehetségek tagozatára, vagyis az Előkészítő Tagozatra Budapestre.

– *Nem korai kiemelni egy bétévest a családból, a gondtalan gyermekkor helyett hatalmas terhet rakva a vállára – akkor is, ha a felillantott cél művészkarrier?*

– Természetesen nagyon nehéz volt, és fogalmam sem volt, hogy mi is történik velem. Gyerekkorom első hét éve nagyon boldog volt Mátészalkán a családi környezetben, és ez adta az erőt a későbbi nehézségek elviseléséhez. Budapesten tíz évig

családoknál albérletben laktam. Kedves embereknél – mégsem volt könnyű, főleg lelkileg. A szüleimmel nehéz volt a kapcsolattartás. Már a heti egyszeri telefonálás – az úgynevezett interurbán – maga volt a tortúra, mert elő kellett jegyeztetni a beszélgetést, aztán várakozni. Sokszor órák múlva szólt vissza a postáskisasszony, hogy a hívott fél – édesanyám vagy édesapám – vállalta a kapcsolást, lehet beszélni. Es volt még a levélírás.

– *Változatosan zajlott egy mátészalkai kislány bétévesen Budapesten?*

– A gyakorlati feladataimat könnyedén végeztem. Magántanuló voltam az iskolában, így tudtam bejárni a Zeneakadémiára. A délutánjaim szabadok voltak, nem vettem fel különórákat, tehát sok szabadidővel gazdálkodhattam. Az Akadémián legelőször azt tanították meg, milyen legyen a viszonyunk a zenéhez, a jófajta értékhez. Inkább szakmai alázatra neveltek bennünket, és kevésbé volt lényeges a szereplés. Ma ez éppen fordítva van.

– *Kötelességtudó, szorgalmas, céltudatos lehetett, vagy egyszerűen szeretett zongorázni?*

– Engedelmes voltam. Bíztam a sorsomat egyengető felnőttekben, a szüleimben, a tanáraimban. Nem voltam lázadó természet.

– *Soba nem fordult meg a fejében, hogy mást szeretne tanulni, jobb lenne mással foglalkozni?*

– Nem. De ez egy tipikus mai kérdés, csak a bolognai rendszer óta lehetséges átszászni egyik szakról a másikra – akár kedvtelésből is. A mi időnkben ez nem így volt. Inkább szakma és hivatás volt akkoriban, amire már fiatal korban készültünk lelkileg is.

– *Tehát tíz esztendőig alapozott a kivételes tehetségek között, főképpen a zenével foglalkozott, zongorázni tanult. Miként sajátította el a közismereti tantárgyakat? Például a számtant kedvelte?*

– E téren volt egy kis gond, mivel magántanulóként sok matematika óráról hiányoztam. Ez azért lehetett baj, mert e tantárgy tudnivalói egymásra épülnek, foghíjasan nehezen áll össze a folyamat. Ugyanez a helyzet a fizikával is. Pedig a matematikát kedveltem volna, talán tehetségem is volt hozzá. Legjobban a nyelveket, a nyelvtant, a biológiát, kémiát szerettem. Összességében azért többnyire kitűnő vagy jeles bizonyítvánnyal zártam az éveket, csak néha csúszott be a remélnél több négyes.

– *1981-ben fordult a célegyenesbe, amikor az előkészítő után megkezdte tanulmányait a Zeneakadémia zongora tanszakán. Nagy változást jelentett ez? Hiszen addig is a zongora töltötte ki életének nagy részét...*

– Tizenhat évesen, még középiskolásként kezdtem az első akadémiai évet. Nem éreztem nagy változást, valóban az folytatódott magasabb szinten, amivel már hosszabb ideje foglalkoztam. Sőt a középiskolai magántanulói lét gördülékenyebb lett, mert az előkészítőben nem csupán zenei képzést kaptunk, hanem nagyfokú önállóságra neveltek bennünket, ez mindenképpen jelentős pluszt jelentett. Megtanultuk beosztani az időnk, összeegyeztetni a különböző feladatokat, ami minden művész életében kulcsfontosságú.

– *A művészképzőben Kocsis Zoltán, Kurtág György, Rados Ferenc – később mindhárman Kossuth-díjasok – tanítványa lett. Milyen hatással volt ez önre?*

– Mielőtt még erre rátérnék, elmondanám: az előkészítőben Agonás György és Arató Szilvia voltak a tanáraink, akik sokat segítettek nekem, nemcsak zeneileg, hanem emberileg is, bár két nagyon különböző egyéniségről beszélünk. Maga a zeneakadémiai lét is valami kitüntetett lehetőség volt, ez volt az Akadémia „aranykora”. Az előzőekben említett három tanárom három kivételes személyiség, mind nagyhatásúak, de náluk a tanulás egyáltalán nem számított fáklýásmenetnek, örömnünnepnek. Nagy követelményt állítottak az órákon, úgy értem, a „zene lényege” volt a középpontban és ezt maximálisan kellett kihozni magunkból. Magas volt a mérce és nem a dicséreten alapultak az órák. Mégis szerettem a Zeneakadémiát, diplomázás után éveket bejártam, egyszerűen hiányzott a légköre. Akkoriban ezt bármikor megtehettem, még nem kellett mágneskártya a belépéshez, mint most. Sajnos, most már nem tudok bemenni, amikor szeretnék.

– *Hogyan alakul egy fiatal művész repertoárja? Voltak kötelező zeneművek és voltak választhatók?*

– Kötelező zeneművek nem voltak, de van egy általános gyakorlat, ami a klasszikus zenére vonatkozik, és aszerint haladtunk, azon belül választhattunk. Én főleg Bachhal voltam elfoglalva az első két évben.

– *Hányszor kell egy művet eljátszani, mire kotta nélkül tudja, és lélekleben az alkotás szellemére tudjon koncentrálni, ne pedig arra, melyik hangjegy következik?*

– Ez nagyon változó. Nem arról van szó, melyik hangjegy következik, vagy mellé-ütünk-e. Ezen a szinten már kialakultak a készségek. Egy jó előadónak mindenekelőtt meg kell értenie a zeneszerző szándékát, hogy jól, pontosabban szólva hitelesen tudja azt közvetíteni. Ehhez nem elég az adott művet ismerni, tudással kell rendelkezni az adott kor fő jellemzőiről, be kell illeszteni a művet egy bizonyos környezetbe. Én először erre, az előkészületre, a zenemű környezetére fordítok figyelmet, aztán jön a komolyabb gyakorlás, végül az előadás. Sok év után sem egyszerű mindez: tehát nem a hiba nélküli zongorázás a gond, mert ez alapvetés. Azt viszont nem tudhatom előre, milyen lesz az állapotom a koncerten. Pedig ez nagyon fontos. Egy művet sokféle-képpen lehet eljátszani, de, hogy az igaz is legyen, az csak egyféleképpen lehetséges. Vagyis ugyanazt az igazságot sokféleképpen lehet elmondani.

– *Az ön számára mi a kedvezőbb: ha kettesben van a zongorával a színpadon, vagy ha egy, esetleg több zongoraművész partnerrel, más hangszeressel, vagy éppen énekesel?*

– Legkönnyebb szólót játszani, mert ott nincs kompromisszum, de nagy öröm a kamarazenélés is, jó partnerrel.

– *Hol szeret koncertezni: hatalmas hangversenytermekben sok száz, vagy akár több ezer néző előtt, netán kisebb létszámú helyeken, barátságos környezetben?*

– Mindegy. A lényeg a kapcsolat létrejötte a szerző, az előadóművész és a közönség között, és ez nem a létszámtól vagy a terem nagyságától függ. Azért, ha lehet

választani, én inkább a bensőségebb környezet mellett döntök. Ha a zeneművészet történetére visszatekintünk, régebben többnyire kis létszámú közönség előtt zenéltek. Még a királyi udvaroknál vagy a templomokban is. Ezért ez a művészet teljesen ellentétes a tömeg-jelenséggel, természeténél fogva intim. A mai kor nem kedvez ennek, mégis fontos lenne, hogy ne áruljuk el az eredendő értékeket. Ezt a fajta zenét nem lehet sportcsarnokba vinni. Vagyis lehet, de akkor az már valami más lesz.

– *Milyen közönséget tart ideálisnak?*

– Az értő hallgatóságot, amikor érezni lehet a csendet is, a várakozás izgalmas feszültségét, amikor létre tud jönni a közönséggel egy lelkesítő kötelék.

– *Én ugyancsak egy „intim” kérdést szeretnék feltenni. Megnézhetem a kezét? Gyakran mondják, ha valakinek a szokásosnál hosszabb, vékonyabb ujjai vannak, zongorista keze van. Döntő lehet ez az alkati sajátosság?*

– Ezen még nem gondolkoztam. Ha csupán az ujjak hosszát néznénk, az én kezem nem valami ritka alkat, nincsenek túl hosszú ujjaim, közepes méretű a kezem, de ennek még nem éreztem hátrányát. Szerintem nem az ujjak rendkívüli hossza a döntő. Például a tenyér rugalmassága és mérete legalább annyira fontos. Mindezek a zongora esetében azt mutatják, hány hangot tud átfogni az ember. A zongoristák keze a hiedelemmel ellentétben általában nem szép, mert agyondolgozzák. Persze a zongoristakérről beszélni korántsem mondvacsinált téma. Szergej Rahmanyinovnak például akkora keze volt, hogy tizenhárom hangot átért – azaz a C-től az A-ig. Egyébként kilenc–tíz hangot érünk át általában, de nem ezen múlik, ki milyen zongorista. A zenetörténet ismer szélsőséges eseteket, például Robert Schumannét, aki korának jeles személyisége volt, kiváló zongoraművek alkotója és ígéretes zongoraművész. Paganini hatására – akinek ritka betegségéből következően valószínűtlenül hosszú ujjai voltak – Schumann egy speciális szerkezet segítségével megpróbálta nyújtani az ujjait. Ennek következményeként jobbkezének két ujjja megbénult, ami véget vetett zongoravirtuóz álmainak. Bár nem minden Schumann-kutatás támasztja alá ezt a feltevést.

– *Azt nyilatkozta egy helyütt, hogy az utóbbi években éppen Robert Schumannal – aki egyik kedvelt zeneszerzője –, ismerkedik „mélyebben”. Mit jelent ez?*

– Azt már említettem, nem elég elővenni egy zenemű leiratát és eljátszani. Ehhez ugyanis nem kell művész, egy jó kottaolvasó le tudja ütni a billentyűket a megfelelő sorrendben. De az még nem zene, csak zörej. Szükség van az értelmezésre is. Ehhez pedig ismerni kell a zeneszerzőt, életét, szándékait, a mű születésének körülményeit, egy kicsit bele kell bújni a bőrébe. Vagy zseninek kell lenni, és akkor előre nem kell tudni semmit.

– *Schumann milyen környezetből érkezett a zene világába?*

– Jó alapjai voltak. Apja könyvkiadót és könyvkereskedést működtetett, kedvező körülményei révén a majdani zeneszerző már egészen fiatalon kortársainál lényegesen műveltebb volt. Sokat olvasott, különböző műfajokban írt is, élete későbbi részében mértékadó zenekritikus lett. Kritikáiban harcolt kora közepszerűsége el-

len, az úgynevezett „szalonzene” mint műfaj ellen, mely az ő korában kapott lángra Németországban párizsi mintára. Viszont a francia helyzet sokkal árnyaltabb volt, mert az 1830-as években – ez volt Chopin és Liszt Párizsa, ahol én is mindig szerettem volna élni – többféle zenei szalon működött, többek között értékes művészeti szalonok is. Németországban viszont – részben politikai okok miatt – a feltörekvő nagypolgárok presztízsből működtettek szalont, és saját érdekeik szerint, alárendelt módon használták a zenét. Összejöveleikre gyakran silány minőségű darabokat írtak, és a zene nem úgy jelent meg, mint művészet, hanem mint funkció. Egyébként Schumann nagylelkű volt kortársaival, elismerte Chopint, Mendelssohnt. Brahmsért pedig különösen sokat tett, miközben bevezette kora zenei életébe.

– *Mondhatjuk azt, hogy Schumann révén is szeretné még pontosabban megérteni a zene lényegét?*

– Igen. Most sokat kutatok, de nem regényeket olvasok, nem játékfilmet nézek, hanem igyekszem visszanyúlni az eredeti forrásokhoz, levelezéseihez, jegyzeteihez, különféle monográfiákhoz. Egyébként ezzel némileg ellentétben tegnap este éppen egy film nyugozott le: az Alain Corneau által rendezett *Minden reggel* című filmdráma, amely a zene lényegét boncolta feltűnő hozzáértéssel, igen mélyre hatolva. A DVD, amelyet Franciaországban vettem, két nagy zeneszerző, két nagy művész kapcsolatát mutatja be. Nem kevés tanulsággal, ami azért különös, mert a történet részben fiktív. Monsieur de Sainte Colombe az 1600-as évek második felének jeles francia zeneszerzője volt, a viola da gamba – a reneszánsz, illetve barokk zene egyik fő hangszere – ünnepektől tartották számon. Néhány hónapig tanítványa volt a fiatal Marin Marais, szintén zeneszerző és gamba-játékos. Ráadásul a mester először nem vette fel tanítványnak a szépreményű fiatalembert, azzal az indoklással, hogy „uram, ön játssza a zenét, de nem muzsikusz.” Marin Marais mégis híres zenész lett, a Napkirály muzsikusa. Negyvenöt évig volt vezető viola da gamba-játékos a versailles-i udvarban, filmbéli élete végén visszaemlékezett egykori „kíméletlen” mesterére, aki ráébresztette, nem elég csupán jól játszani hangszerén, a zene lényege nem ebben van. Vagyis, nem mindenki zeneművész, aki koncertet ad, vagy nem mindenki festőművész, aki képet fest, és így tovább.

– *Repertoárjában Chopin kitiüntetett helyet foglal el. Első nemzetközi sikere egy Chopin-fesztivállalhoz köthető, amely után portréfilmet készített önről a Lengyel Televízió. Csupán virtuóz műveit kedveli, amelyekkel gyakran lép közönség elé, vagy közel áll önhöz a gondolatvilága is?*

– Szerintem minden zeneművésznek van egy vagy több olyan komponistája, akinek műveihez jobban vonzódik, mint másokéhoz. Én már tizenhat évesen elköteleződtem Chopinnek. Az erő és a finomság harmonikus keveréke testesül meg benne. Ő nem finomkodó művész, félreértés az, amikor gyengének titulálják és szentimentálisan közelítik meg. Korabeli feljegyzésekből kiderül, kivételes billentéstechnikával rendelkezett, ezért műveiben a billentés által létrehozott sokszínűség nagyon fontos, megértéséhez nagyon mélyre kell hatolni. Ezt nem lehet megvalósítani elektronikus zongorán. Chopin visszaemlékezéseiből kiderül: műveinek előadásáról határozott elképzelései voltak – még Liszt önkényes változtatásait sem viselte el –, ám ezt az utókor művészei nem mindig veszik figyelembe.

– *Kis kitérő: arról miként vélekedik, hogy nemrégiben Pekingben nagy nyilvánosság előtt éppen Chopin-művel tesztelték egy zongorázó robotot, amelynek „ellenfele” egy olasz zongoraművész volt?*

– Ez számomra elég elborzasztó hír, mert a robot nem képes átadni lelkileg semmit, csak technikailag. Éppen ez az, amiről korábban beszéltem. Csak leütni a billentyűket mechanikusan, az művészileg semmi.

– *Folytatva a korábbi gondolatmenetet: repertoárjából az is kitérünk, Bach műveit ugyancsak kedveli. Ez akadémista korából maradt meg?*

– Igen. Bach és a barokk, azon belül a német barokk régóta foglalkoztat. Bachot nem könnyű megérteni, mint ahogy más zeneszerzőket sem lehet csupán egy-egy művük alapján megítélni. Akkor lehet eljutni a művek lényegéhez, ha nemcsak a zongorarepertoárt ismerjük, hanem lehetőleg az összes többit. Mert akkor lehet jól elhelyezni, hová tartozik az adott mű. Előfordulhat például gyakorlás közben, hogy nem jutok előbbre, nem tudom megfejtetni a darabot. És valamikor később meghallom a zeneszerző egy másik művét, esetleg egy másik műfajban, egy hegedűversenyt, egy szimfóniát, és megértem zongoraversenyének lényegét. Gondolom, ezzel nem vagyok egyedül. De visszatérve Bachra, a barokk zenei előadásmódban az is nehéz ma, hogy nincsenek előadásjelek a kottában, tehát sok minden az előadóra van bízva. Ez nagy szabadság, de veszélyes is, hiszen ehhez nagyon ismerni kell a korhű előadásmódot és stílusban megfelelően elhelyezni a művet.

– *Nem kerülhetjük meg Bartók Bélát, a magyar zenetörténet kiemelkedő személyiségét, különleges – sokszor nehéznek tűnő – műveit. Miként nyúl ön egy Bartók-műhöz?*

– Nekem szerencsém volt, mert Bartók világába Kocsis Zoltán vezetett be, aki „anyanyelvi szinten beszélt Bartók nyelvét”. Mondhatjuk, ő volt a zeneszerző műveinek legkiválóbb előadója. Sokat játszottunk együtt, közös lemezfelvételünk a *Csodálatos mandarin*. A próbák alatt rengeteget tanultam a helyes Bartók-előadásról.

– *Pályafutása során feltehetően sok híres személyiséggel találkozott. Ki tette önre a legnagyobb hatást?*

– Talán meglepő, de nem zeneszerzőt vagy zongoravirtuózt említenék elsőként, hanem költőt, Pilinszky Jánost. Aki nem csak költőként nagy, hanem emberként is. Háromszor találkoztam vele a Hajós utcai lakásán, még zeneakadémistaként. Kocsis Zoltán vitt el hozzá, beszélgetéseink éjszakába hajlóak voltak. Másodikos gimnazistaként az irodalomban még nem voltam eléggé tájékozott, a Pilinszkyvel töltött idő teljesen letaglózott, olyan volt, mintha egy másik dimenzióba kerültem volna. Soha nem felejttem el, ahogy verseit felolvasta. De a hosszú hallgatásokat sem felejttem el. Ezek szinte bénítóan hatottak rám. Aztán később Wiener Pál – kedves párizsi barátunk, aki Pilinszkynek jó barátja volt, és általában nála lakott a költő Párizsban –, sokat mesélt róla. Sokszor aludtam abban a vendégszobában, ahol korábban ő lakott. Idén, harminchét (!) évvel halála után, Pesten szoborral emlékeztek rá, amely hivatalosan emléktábla, valójában háromdimenziós kép a Centrál Kávéház falán. Életében sokat időzött e kávéház művészasztalainál, talán törzshe-

lye volt. Ott voltam az avatáson, próbáltam felidézni a gondolatait. Pilinszkyt nem érdemes felületesen ismerni, őt meg kell próbálni megérteni. Ami nem könnyű, de megéri. Másodikként említeném Yvonne Lefébure híres francia zongoraművészt és legendás tanárt, aki nemzedékeket tanított hosszú élete során, személyesen ismerte Ravelt és Debussyt. Vele szintén pályám elején találkoztam, Párizsban. Mesterkurzusa életre szólóan befolyásolta szakmai felkészülésemet, beírásait még mindig őrzöm a kottáimban.

– *Itt az idő, hogy magáról a zongoráról beszéljünk! Nyilván sok kiváló hangszeren játszott már. Melyiket kedveli: Bösendorfer, Fazioli, Steinway? Lehet különbséget tenni ilyen prémiummárkák között?*

– Mindegyik kiváló minőségű hangszer, a legkényesebb igényt kielégítik. Azt hiszem, a különbség inkább az ízléstől függ. Ugyanúgy, mint ahogy egy felsőkategóriás BMW vagy Audi esetében sem lehet azt mondani, egyik vagy másik autó egyértelműen jobb. Ugyanolyan jó, csak más. Én például azért kedvelem a Steinwayt, mert amikor a Zeneakadémiára jártam, azt szoktam meg. Azon fejlesztettem ki a technikámat, a nyolcvanas években a Steinway-hangzás rögzült a tudatomba. Ha azonban egy koncertteremben Bösendorfer mellé kell leülni – amit kevésbé szeretek – ugyanolyan szívesen játszom. Nekem is az van...

– *És a harmadik említett híres márka?*

– A Fazioli egy kicsit más. Míg az előbbi két márka jelentős számú sorozatokban készül a 150–180 éves múlttal rendelkező, többgenerációs hamburgi, illetve New York-i gyárakban, az utóbbi kézműves munka, minden darab egyedi. Az első Fazioli-zongorát kevesebb mint negyven éve mutatták be, ennyi idő alatt küzdötte fel magát a csúcsra. Szerencsés vagyok, hogy járhattam az észak-olaszországi Sacilében, ahol barátom, Kárászy Szilvia zongoraművész mutatott be a hangszernek alkotójának. Paolo Fazioli – a gyáralapító – zongorista és mérnök is. A kapcsolatnak köszönhetően az első Tiszadobi Zongorafesztiválra elküldte egy hangszerét Bécsből, így mi mutattunk be először Magyarországon Fazioli-zongorát, ami egyébként mindent felülmúl.

– *Azt mondják: egy jobb hegedűnek – mondjuk, Stradivarinak – lelke van, amire bizonyos idő után a művész képes ráhangolódni, szinte egyé forrnak. A zongoráról el lehet mondani ugyanezt?*

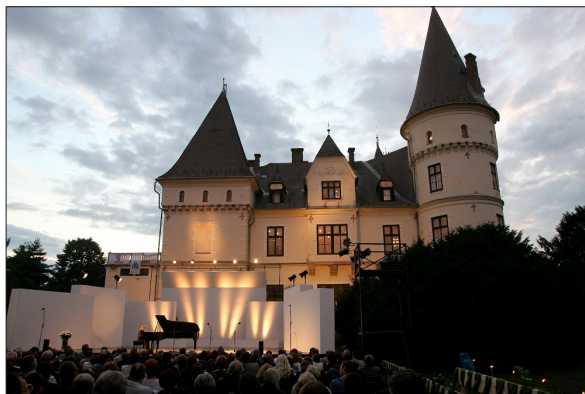
– Talán el, de van egy alapvető különbség. A hegedűművész, akinek birtokában van egy ilyen különleges hangszer, jellemzően viszi magával, és koncertjein azon játszik. A zongorista ezt – érthető módon – általában nem teheti meg.

– *Mi a véleménye a magyar csodahangszerről, az állítólag hetven millióba kerülő Bogányi-zongoráról? Kipróbálta már?*

– Természetesen tudok róla, az alkotót, Bogányi Gergely zongoraművészt jól ismerem, de a nevével fémjelzett hangszeren még nem játszottam, így nem is tudok róla megalapozott véleményt mondani. Egyébként Bogányi Gergely sokszor volt tiszadobi fesztiválunk meghívott vendége.

– Többször említette a Tiszadobi Zongorafesztivált – vagy, miként gyakran mondjuk: a Zongora Ünnepe Keleten eseménysorozatát. Tizenöt év alatt nemzetközi rangot kivívó esemény lett. Hogyan emlékszik a kezdetekre?

– A fesztivált 1996-ban kezdtük tervezni. Egy műfaj megteremtése volt az egyik cél, a zongorafesztivál műfaja, amely főként Nyugat-Európában virágzott, de máshol a világon szintén működtek és működnek ilyen fesztiválok, Franciaország a vezető ezen a téren. Szerettük volna a szabolcsi térséget magas színvonalú zongoraestekhez juttatni – ez volt a másik célunk. Ugyanis a

kisvárosi kulturális életben már nem foglaltak el helyet a zongoraestek, ami egyébként a '80-as években még jellemző volt. Mindezt gyönyörű környezetben, az Andrászkastélyban képzeltük el, kicsit francia mintára. Tervem Tiszadobon kedvező fogadtatásra talált, ezért Kertész Istvánnal, Mátészalka akkori országgyűlési képviselőjével létrehoztuk a Zongora Ünnepe Keleten Alapítványt.

– Aránylag hamar megtartották a premiert, mondhatjuk, könnyű volt az út?

– Naivan és biztos pénzügyi háttér nélkül fogtunk bele, hittünk benne, lelkesedésünk határtalan volt. Tiszadob teljesen mellénk állt, segített. Az első fesztivált 1998-ban tartottuk, fővédnökünk Orbán Viktor miniszterelnök úr volt, védnökünk pedig Szokolay Sándor zeneszerző. A Magyar Rádió közvetítette koncertjeinket. Konceptiónk szerint a nemzetközi hírű, nagy művészek mellett fiataloknak is teret adtunk. Összesen több mint hetven művészt mutattunk be elenyésző költségvetésből, magas színvonalon. És aminek nagyon örülök: sikerült jó zenei ízléssel rendelkező közönséget kiművelni.

– A sikeres koncertsorozat öt éve szünetel. Miként látja a jövőt?

– Az építkezés óta a történet számomra követhetetlen. A kastélyt nagyon szépen felújították, viszont uniós előírások és egyéb okok miatt sok minden megváltozott, és bizonyos funkciók már nem úgy működnek, mint előtte. Csak akkor lehet itt újra jelentős eseményt rendezni, ha a szállás és az étkezés lehetőségét megoldják. Nem tudom, a megye kellőképpen értékelte-e ezt az eseményt – és most nem a közönségre gondolok. A koncertkedvelők mind a mai napig érdeklődnek az újakezdés iránt. Mindenesetre várunk a megfelelő körülményekre – vannak erre vonatkozó ígérettek –, és akkor újra indulunk az ország első zongorafesztiváljával.

– Ha már megyei témánál járunk, kérem, beszéljen a másik, Mátészalkán született alapítványáról is, amelyet 1989-ben akkori férjével, Kocsis Zoltán zongoraművésszel hoztak létre!

– A Kocsis-Hauser Alapítvány célja Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei tehetséges gyermekek támogatása. Sokáig a mátészalkai Művelődési Ház gondozta az Alapítványt, amiért megkülönböztetett köszönet jár, hiszen nem kis munka volt a sok pályázat koordinálása. Minden évben adtunk jótékonysági koncertet – vagy mi, vagy kollégákat hívtunk –, a bevételt pályázatok és kuratóriumi döntések után szétszabtuk. Sok tehetséget sikerült így felfedezni nemcsak a zeneművészet terén, hanem képzőművészet, fotóművészet, versmondás, és egyéb kategóriákban is. Mivel közel harminc év alatt nagyot változott a világ, így más célokkal másképpen fog tovább működni az Alapítvány, amelyet jelenleg én vezetek. Éppen azon dolgozom, hogy Szabolcs, Hajdú, és Borsod megyében partnereket találjak egy kizárólag zeneművészeti alapítvány működtetésére.

– *Visszatérve a zongorakoncertek témájához: mindig az adott időpontban kell a legjobbnak lenni, függetlenül a körülményektől. Hiszen a művész nem késhet, nem lehet beteg, nem lehet „rossz passzban”, nem zökkengetheti ki egy még oly vitriolos kritika sem... – nem okoz ez feszültséget, vagy meg lehet szokni?*

– De okoz feszültséget, pontosan ez okoz feszültséget. Ahogy halad az idő, egyre többet várnak az embertől. És amit már említettem, az állapot... Szóval sosem tudhatjuk, milyen állapotban leszünk.

– *Ha visszatekintünk a pályakezdéséhez: már 1985-ben díjat nyert a Magyar Rádió Zongoraversenyén, azt követően a Rádiónál rendszeresek lettek a fellépései. Ez változatlanul így van?*

– A Rádióval nagyon jó a kapcsolatom, mint említettem, a Tiszadobi Zongorafesztiválnak is fontos partnere volt tizenöt éven át, minden koncertet felvettek és közvetítették.

– *A világhálón búvárkodva igazi csemegéket találhatunk önnel kapcsolatban. A hanglemezek között például a Quint–Harmonia mundi kiadásában Bartók Csodálatos mandarinja, amit már említett, a Hungarotonnál pedig Sztravinszkij Les Noces című műve. Utóbbi Magyarországon 1988-ban az „Év hanglemeze” díjat nyerte el. Ezek már a zenetörténelem részei. Milyen emlékei fűződnek hozzájuk?*

– Ezekre nagyon jó visszaemlékezni. Különösen a próbafolyamatok voltak érdekesek, szerettem részt venni ilyen munkákban.

– *Rátaláltam az interneten egy világpremierként jegyzett produkcióra is: 2006-ban jelent meg egy CD Létay-Kiss Gabriella operaénekessel a Hungaroton gondozásában „César Franck összes dala” címmel. Ki lenne César Franck, és miért érdekes „összes dala”?*

– César Franck belga zeneszerző, orgonaművész és zenetanár Franciaországban élt a XIX. század második felében. A romantikus zene nagy alakjai közé tartozik, aki élete jelentős részét Párizsban töltötte, ahol többek között templomi orgonistaként működött. Orgonaművészeti előadásai híret messze földön ismerték. Azt se felejtjük el, hogy a régi időkben a klasszikus zene legnagyobb művelője az egyház volt, így mondhatni a középkori párizsi Notre-Dame-i iskola korszakában (közel ezer éve) sokkal többet tudtak a zenéről, mint napjainkban

egy átlagember. Létay-Kiss Gabriella számára már a zeneszerző összes dalainak kottáját megszerezni nagy teljesítmény volt. César Franck zenei gondolatai szíven ütöttek, nagyon közelinek éreztem. Egy-egy ilyen különlegesség mindig inspiráló. A versek, amelyekre a dalok íródtak, nagyon vegyesek és régi kort idéznek. Amikor olvassuk, olyan, mintha egy másik világba kerülnénk. Vannak köztük vallásos, szerelmes, természeti versek, a szerzők között pedig ismert költők, mint például Alfred de Musset, Victor Hugo.

– *Sokat utazik. A bevezetőben már szó volt Kanadáról, Európa szinte minden országában fel lépett már. Koncerteken, fesztiválokon járt és mesterkurzusokat adott Kanadában, Dél-Koreában, szülőstjei voltak Malajziában, Vietnamban, Dubaiban. India, Egyiptom ugyancsak emlékezetes helyszínek. Hogyan történik egy koncertkörút szervezése?*

– Ha van felkérés, akkor a koncertturnékat menedzser szervezi, ez külön szakma. Egyébként nagyon oda kell figyelni mindenre, főleg az utazásra. Fontos a gyakorlásra és a pihenésre fenntartott kellő idő. Számomra ez az első és a legfontosabb.

– *Miként bírja a „gyűrődést”? Fellepés, fellepés bátán, minden alkalommal másik zongora, szinte minden éjszaka másik hotel... Ha kedveli is az egzotikus ételeket, azok veszélye nagy...*

– Reális kérdések, de a nemzetközi koncertvilágban ez nem téma, mindenkinek a maga problémáját kell megoldania. Az évek során gyakorlatot lehet szerezni az ilyes- miben. Általában igyekszem a hangverseny előtti napon megérkezni, a koncert dél- előttjén próbálni, a program után pedig tovább- vagy hazautazni, bár én nem utazom annyit, mint sok kollégám. Az utazást nem szeretem, főként messzire utazni nem, de ha már a helyszínen vagyok, az nagyon jó. Az étkezésre különösen odafigyelek, nem eszem meg bármit, és főleg nem hiszem el, amit ráírtak az ételek csomagolására. Ilyen téren elég bizalmatlan vagyok, minden eshetőségre számítva sokszor viszek magam- mal kevés hazait a sajátomból.

– *Egyáltalán van ilyenkor lehetősége kikapcsolódásra, városnézésre? Rengeteg szép helyszínen járt már...*

– Városnézésre általában nincs idő, de ha mégis, akkor az csak koncert után lehet- séges. Mivel tanítok is, a hangversenyek előtt vagy után mesterkurzusokra is sokszor fölkernek, és ilyenkor van idő a környék alaposabb megismerésére. Többnyire viszek magammal a helyszínhez illő irodalmat, amit azonban nem válogatok különösebben, csak leveszek a polcról valamit és az általában stimmel. Legutóbbi római utam előtt ilyen volt például Szerb Antal *Utazás és holdvilág* című regénye, amit indulás előtt kaptam le a polcról, szinte véletlenül.

– *Hány bőrönddel utazik? Mi van ilyenkor a ruhatárában?*

– Európába néha csak egy kézipoggyásszal utazom, a tengerentúlra egy nagy bő- rönddel. Az estélyiruhát és a kottákat mindig a kézipoggyászbba teszem, nehogy el- vesszen. A keleti irányú utak a nehezebbek, ilyenkor a hat-nyolc órás időeltolódás kifejezetten fárasztó, nem tudom megszokni, utána napokig nem tudok aludni.

– *Fényképez, megörökíti a bejárt helyszíneket?*

– A fényképezés változó, mióta okostelefont használok, sok fotót készítek. A modern eszközökkel, azt hiszem, lépést tudok tartani, de nem szeretem őket. Szinte uralkodnak az emberen. Így aztán ha koncertre készülök, kikapcsolom a telefont, gyakran teljes hétvégékre is.

– *A nemzetközi sajtó többek között így vélekedik önről: „Káprázatos zongoraest Hauser Adrienne-től – A kiválasztott négy Chopin-mazurkából annyira tiszta és árnyalt előadást mutatott, hogy teljesen megbódította a közönséget” (InfoCulture.biz kulturális webmagazin, Québec, Kanada). „Briliáns magyar zongorista” (The Statesman, Kalkutta, India). „Tökéletesen mesteri” (The Indian Express, Madras, India). „Amint feltűnik, a varázs elkezdődik” (La Provence, Franciaország). „A hangzássá vált költészet elvarázsolta a közönséget” (Gäubote, Herrenberg/Baden Württemberg, Németország). Megnézi a lapok kritikáit a koncertje után?*

– Ha utólag hozzájutok, szívesen megnézem, de nem befolyásolnak különösebben, mivel én vagyok a legnagyobb kritikusa önmagamnak. Persze jó lenne tudni valamit arról is, mértékadó-e az illető szerző véleménye..., egy felkészült kritikusra érdemes figyelni, de ezt a témát hosszú lenne kibontani.

– *Világháló honlapján láttam egy 6. osztályos kislány interjóját, amely feltehetően az iskolai újságban jelent meg. Mire gondolt, amikor – sok nagy hazai és külföldi televízió, újság felkérése közben vagy után – eljutott önbőz az ifjú riporter kérése?*

– A kislány egy médiapályázatra készítette az interjút, és ő maga szintén zongorázik. Nagyon szimpatikus volt az önbizalma, a zene szeretete, igazán élvezetes volt beszélgetni vele. Annál inkább, mert alapítványom révén én is segíték tehetséges fiatalokat.

– *Mit gondol a mai fiatalok komolyzenei műveltségéről? A számítógép, az okostelefon kedvez a minőségi zenének?*

– Általánosítani nem lehet, vannak tehetséges, a komolyzene iránt elkötelezett fiatalok, de ez a kisebbség. Náluk észrevettem, nehézséget okoz a kottaolvasás elsajátítása, ma már kevesen tudják összehangolni ezt a háromfunkciós művet. A számítógéphasználat során gombnyomásra készen kapják a dolgokat, az igazi koncentráció és koordinálás nehezen megy. A klasszikus zenével nem foglalkozó fiatalokról – ők a többség – nem tudok mit mondani, őket nehéz elérni. Viszont nem jó megoldás, hogy egyre lejjebb viszik a színvonalat, hogy elérjék őket.

– *Koncertjei során volt már része kellemetlenségben, netán fordítva: különösen kellemes meglepetésben, segítőkészségben?*

– A kellemetlenséget igyekszem mihamarabb elfelejteni, nem rágódóm rajta. Azért vannak emlékeim... Az egyik indiai utamon például Bombayban vallásháború kellős közepébe csöppentem. Akkor el is maradt a koncert. Mondhatnám, életveszély volt, csak a védettséget élvező diplomáciai autóban tudtak kimenekíteni. Kellemes történet persze több van, némelyik életem része lett. Például ami egy olaszországi fesztiválon történt

Nápoly közelében. Délelőtt szokás szerint próbáltam az estére előkészített zongorán. Azt mondta nekem a fesztiváligazgató, aki meghívott, kérjek bármit, ha valamit javítani kell, olyan zongorahangoló dolgozik náluk, aki számára nincs lehetetlen. Tökéletes volt a hangszer, de többszöri unszolásra végül arra kértem a hangolót, a fekete billentyűk magasságát csökkentse egy-két milliméterrel. Gondoltam, ha nem fogja megcsinálni – mert talán nincs elegendő idő –, nem baj, mert úgyis jó. A szakember azonban jól értette a kérést: tudnék játszani az eredeti beállítással is, de a kezem számára kényelmesebb lenne, ha az etüdöknél egy hajszálnival könnyebben érném el a magasabban lévő billentyűket. Estére megoldotta. Fantasztikus teljesítmény volt. Később tudtam meg, a hangoló korábban Arturo Benedetti Michelangelinek dolgozott. Az olasz zongoraművész-zeneszerzőt pedig hangszerének világviszonylatban egyik legnagyobb művészeként ismerjük a XX. századból. Nyilván megválogatta a munkatársait...

– *Gondolom, nemcsak a régi, szép zenét kedveli, hanem az ilyen környezetet is, hiszen előszeretettel koncertezik kastélyokban, műemlék épületekben: Királyi Kastély Gödöllő, Eszterházy-kastély Fertőd, Széchenyi-kastély Nagycenke, Andrássy-kastély Tiszadob, Lónyay-kastély Tuzsér, Forgách-kastély Mándok – megannyi gyönyörű helyszín. Régi vonzalom?*

– Ez valóban így van. Magyarországon, így Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében szebbnél szebb kastélyok, kúriák vannak, közülük jónéhány megújult és régi fényében pompázik. Szeretem az ilyen környezetet, amely inspiráló. Koncertjeim előtt igyekszem megismerkedni a kastélyok, a névadó családok történetével. Sokan művészetpártolók, mecénások is voltak. Ismert, hogy például Haydn mit köszönhet a mecénás Esterházyaknak, s ezáltal mennyit gazdagodott a kultúrtörténelem. Persze ez csak egyetlen kiemelkedő példa, de általánosan igaz, hogy a kastélyok lakói között sok jó ízlésű, művelt ember volt. Értékes könyvtárakat, festményeket, lakberendezéseket hagytak az utókorra, s fejlesztették a zenei ízlést is. Sok helyen volt zeneterem alkalmas hangszerekkel. A történelem viharai, sajnos, nagyon megviselték ezt az örökséget, ami nagy kár, viszont kedvező, hogy az utóbbi években több figyelem jut a helyreállításra.

– *A zene nemzetközi nyelvének kívül nyilván szüksége van idegennyelv-tudásra. Milyen nyelveket használ? Hol és mikor tanulta azokat?*

– Gyerekkoromban nyolc évig tanultam németül és oroszul is, de mondhatni, ezeket elfelejtettem. Most angolul és franciául beszélek, olyan közepes szinten. Szeretnék még sok nyelvet megtanulni, és eredetiben olvasni műveket, de sajnos erre már alighanem kevés az idő...

– *Az élete egybeforr a zongorával, de az élet nem csak zongora. Csak egyet említek: felnevelt két gyermeket. Büszke rájuk?*

– Természetesen nagyon büszke vagyok. Márk, aki 1987-ben született, nyelvészettel foglalkozik, szabadfoglalkozású, sokat fordít és tanít is. Rita 1988-ban született, évek óta Párizsban él, a Sorbonne-on tanult. Zenei területen szeretne dolgozni, produkciós menedzserként. Franciaország ilyen szempontból jó hely, nagyon gazdag a klasszikus zenében.

– *Hogyan szervezi mostanság a napjait? Miként tartja kondícióban magát? Vezet bázistartást?*

– Igen vezetek, és nagyon természet közeli módon élek. Sokat dolgozom a kertben, nem futamodok meg kisebb építési munkákból sem, mivel nem könnyű jó szakembert találni.

– *Miként kapcsolódik ki? Kedvtelésből hallgat zenét?*

– Kikapcsolódni? Ezt a szót nem nagyon ismerem. Végül is úgy élek, ahogy szeretném, és ha nagyon sűrű az élet, akkor kilépek belőle néhány napra, vagy kiharcolom az időt magamnak.

– *Milyen gyakran találkozik a családdal Mátészalkán?*

– Minden nagyobb ünnep idején hazalátogatunk, és végre az egész családdal találkozhatok. Ilyenkor végignézem a régi helyeket, amelyekhez kötődöm – és még megmaradtak.

– *Befejezésül egy pihékönnyű kérdés: látta már a népszerű közösségi oldalon Adrienne Hauser profilját, aki ráadásul hasonlít önre, de lakhegye Amerika, Milwaukee, a Nagy Tavak vidékén? Vagy Stjepan Hauser fiatal borvát csellóművészt?*

– Nem láttam, de nem is foglalkoztat. Ugyanis a Hauser név német–francia nyelvterületen elég gyakori. Strasbourgban például a telefonkönyvben rengeteg Hauser Adrienne van, így nem lepődöm meg ezen. Stjepan Hauserről természetesen hallottam, érdekes lenne vele kamarazenét játszani. Soha nem lehet tudni...

NÉVJEGY

HAUSER ADRIENNE (Debrecen, 1963. november 26.) zongoraművész. A Zeneakadémia Kivételes Tehetségek Tagozatán, majd Zongora Tanszakán tanult Budapesten. 1991-ben szerzett zongoraművész diplomát. Különösen Chopin, Bach, Schumann avatott tolmácsolója. Európa szinte összes országában, koncertezett már, de Egyiptom, Dél-Korea, India, Vietnam, Dubai, Malajzia, Kanada szintén koncerthelyszínei közé tartozik. Olyan nagy koncerttermekben lépett fel, mint a londoni Wigmore Hall, a prágai Rudolfinum, a milánói Sala Verdi, a szöuli Sejong Hall, és olyan neves fesztiválok meghívott vendége volt, mint a svájci Bellerive, a francia Liszt en Provence, a lengyel Chopin Fesztivál. Rendszeresen ad mesterkurzusokat. 1989-ben akkori férjével, Kocsis Zoltán zongoraművésszel létrehozta a Kocsis-Hauser Alapítványt, amelynek célja a tehetséges gyermekek segítése Mátészalkán, ahol gyakran ad jótékonyági koncertet. 1998-ban megalapítója és azóta művészeti vezetője a Tiszadobi Zongorafesztiválnak. Jelentősebb díjai: Pro-Urbe-díj: Mátészalka; Díszpolgár: Mátészalka, Tiszadob; Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Prima-Díj.